

1. Gekwetst vertrouwen leidt tot een harnas

Misschien heeft u dat weleens meegemaakt. Ik hoop het niet, maar ik vrees dat de meesten van ons wel die ervaring hebben: dat iemand je juist daar kwetst, waar jij je hebt opengesteld. Je vertrouwde die ander, je hield van die ander, je gaf jezelf bloot, en die ander misbruikte dat vertrouwen om je juist op je gevoelige punt te pakken. U kunt vast een hoop voorbeelden bedenken. Wat is dan je eerste reactie? Dat is toch logisch? Er bovenop! En wat is je reactie op langere termijn? Zulke momenten, die slaan diepe wonden. En je kunt ertoe komen om te zeggen: 'Ik vertrouw geen mens meer! Ik geef me niet meer. Ik stel me nooit meer kwetsbaar op.'

En dan komt Jezus. Hij zegt, in Mattheüs 5: 38: 'Gij hebt gehoord dat er gezegd is: Oog om oog en tand om tand. Maar ik zeg u, de boze niet te weerstaan. Geeft iemand u een klap op uw rechterwang? Keer hem ook de andere wang toe. Claimt iemand uw hemd, uw onderkleed, geef het mee, en geef uw mantel, uw bovenkleed, er maar extra bij. En als iemand u dwingt om één mijl mee te lopen, ga daarna nog een extra mijl. Hebt uw vijanden lief en bidt voor wie u vervolgen.'

De ervaring van ons leven, en die woorden van Jezus, die staan zó haaks op elkaar, dat we daar nauwelijks raad mee weten. Deze woorden van Jezus zijn ontzettend bekend, ontzettend beroemd. Je ziet ze weleens op een tegeltje in een café: 'Hebt uw vijanden lief', en dan staat er onder: 'Bier is mijn vijand'. En dat is tekenend! Deze woorden worden vooral gebruikt, geciteerd, in de zin van: 'Ja, het is toch onrealistisch. Je kunt erom glimlachen.'

Het is mij opgevallen, toen ik deze dienst aan het voorbereiden was, dat het héél erg moeilijk is om bij dit thema liederen te vinden. Terwijl het zó centraal is in de boodschap van Jezus: 'Hebt uw vijanden lief, bidt voor wie u vervolgen', of in de woorden van Paulus: 'Laat u niet overwinnen door het kwade, maar overwin het kwade door het goede.'

Het lijkt dus op het eerste gezicht volstrekt niet realistisch. En tegelijk is het super-actueel. Want u voelt wel hoe in onze tijd de spanning toeneemt, met name door het moslim-extremisme in de wereld. daardoor krijg je de neiging om het allemaal op één hoop te gooien, en te denken: 'Godsdienst leidt alleen maar tot oorlog.' Heel veel mensen denken dat, echt hele volksstammen. En ik kan het me goed voorstellen. Christenen zijn wat dat betreft helaas niet anders dan moslims (Nazi-Duitsland, de Serviërs, Rwanda, Noord-Ierland). Godsdienst leidt tot geweld. 'Ja,' zegt de praktijk. 'Nee,' zegt Jezus, 'hebt uw vijanden lief!' En meer dan ooit, meer dan ooit komt het er in onze tijd op aan, dat we leren Jezus' woorden echt serieus te nemen.

2. Liefde voor vijanden, een onmogelijke opgave!

Wat bedoelt Jezus, en wat kunnen wij ermee? Deze woorden staan in de bergrede. We hebben ook vers 17-20 van Mattheüs 5 gelezen. Daar zegt Jezus: 'De wet is op zichzelf prima, maar denk niet dat je door je letterlijk aan die wet te houden het koninkrijk der hemelen kunt binnengaan.' Het gaat veel dieper, het gaat om veel meer. 'Indien uw gerechtigheid niet overvloedig is, meer dan die der schriftgeleerden en Farizeeën, zult gij het Koninkrijk der hemelen voorzeker niet binnengaan.'

En dan gaat de Meester dat uitwerken, naar allerlei kanten. Zo komt Hij op die tekst: 'Oog om oog, tand om tand.' Die tekst komen we een paar keer tegen in het Oude

Testament, bijvoorbeeld in Leviticus 24: 20. In onze taal heeft die uitdrukking de betekenis gekregen van wreedheid: 'Zo! Dat is echt: oog om oog, tand om tand!' Maar in de Joodse wetgeving betekende deze regel juist een beperking van de wreedheid. Want veel conflicten escaleerden, zoals dat trouwens tussen mensen nog altijd zo is. De één schold de ander uit, die gaf een stomp terug, waarop de ander een mes trok, en die ene weer hulp haalde en de ander in elkaar trapte. Dan kwam de familie van de één terug en sloeg de ander dood. Zoiets. Vandaar de regel: 'Voor een oog niet meer dan een oog, voor een tand niet meer dan een tand.' Daarmee voorkom je dat het conflict steeds groter wordt. Dat is dus een logische maatregel: vuist tegen vuist. En nu zegt Jezus: 'Die regel: oog om oog, tand om tand, die beperkt natuurlijk wel wat, maar daarmee red je het niet. Dat is niet de oplossing. Je moet verder gaan. Als de ander een vuist maakt: doe dan helemaal niks! Laat je slaan! Laat je schoppen! Laat je kwetsen. Laat je beledigen. Weersta de boze helemaal niet!'

Dat gaat natuurlijk in tegen alles wat er van binnen zit. En je vraagt je wanhopig af, hoe je op deze manier kinderen moet opvoeden? En dan al die mensen, die misbruikt zijn, op wat voor manier dan ook. Wat wil Jezus hier zeggen?

3. Doorbreek de spiraal van de haat!

Wat Jezus wil zeggen, dat is dat geweld en haat altijd een spiraal zijn. Altijd! Haat roept altijd haat op, geweld roept altijd geweld op. En nu zegt Jezus: 'Er is maar één manier om die spiraal te doorbreken, en dat is: weerloosheid, kwetsbaarheid, liefde.'

En u en ik, in ons hart weten we dat Jezus gelijk heeft. Alleen de liefde overwint de haat. Het kwaad kun je met kwaad bestrijden, maar dat helpt niet. Als iemand met kwade bedoelingen een ander aanvalt, en die ander wordt kwaad, dan geeft dat die eerste een argument om door te gaan. Het legitimeert zijn kwaad. Maar als de ander niet reageert, niet kwaad wordt, maar liefde blijft geven, dan staat de aanvaller in zijn hemd! Liefde ontmaskert het kwaad. Als je niet terugvecht, maar je kwetsbaar opstelt, sta je meestal uiteindelijk veel sterker. Maar het gaat wel in tegen al ons gevoel. En je weet dat je er deuken door oploopt, dat je vertrouwen zal worden misbruikt. Tegelijkertijd is deze weg van kwetsbare liefde een ongelooflijk krachtige weg.

Ik geef u een voorbeeld, uit mijn naaste omgeving. Een locatiemanager kreeg een conflict met de directeur. Het ging om een organisatie, die geleid werd door een bestuur. Er kwamen gesprekken tussen enkele bestuursleden, de directeur en de locatiemanager, en die twee partijen hadden daar allebei een getuige bij. Toen kwam het bestuur met een voorstel, dat duidelijk onevenwichtig was, in het voordeel van de directeur. Het bestuur verwachtte, dat de locatiemanager zou terugvechten, maar dat deed ze niet. Ze schreef een brief, waarin ze aangaf, zich overal bij neer te leggen. Waarop het bestuur dacht: 'Hier moet iets aan de hand zijn,' en ze nodigden de locatiemanager uit voor een gesprek. Eindelijk kon ze goed toelichten wat haar dwars zat, en hoe ze zich niet begrepen voelde. Dat ze dit als de beste uitweg zag: niet vechten, maar dulden. Omdat op die manier vroeg of laat duidelijk zou worden welk onrecht haar werd aangedaan. Door dat gesprek veranderde de situatie. En uiteindelijk kwamen zelfs de directeur en de locatiemanager dichter bij elkaar.

Wilt u een ander voorbeeld, op een heel ander niveau? Als je de film 'Gandhi' ziet, dan onderga je de kracht die er uitgaat van weerloosheid, kwetsbare liefde, en tegelijk voel je intens hoe onmenselijk moeilijk het is, als een menigte wordt afgeslacht, om dan niet de wapens op te pakken. Tegelijk, juist bij zo'n voorbeeld dat met politiek te maken heeft, merk je hoe moeilijk het is om de lijnen naar dat vlak altijd door te trekken. Vandaag is het zestig jaar geleden dat de geallieerden landden in Normandië, en niemand zal toch beweren dat Hitler niet moest worden bestreden? Na Romeinen 12 komt Romeinen 13, waarin Paulus schrijft dat de overheid het zwaard niet tevergeefs draagt. Maar dat neemt niet weg dat Romeinen 12 daaraan voorafgaat! Laat u niet overwinnen door het kwade, maar overwin het kwade door het goede.

Jezelf bewust op het tweede plan zetten. Dat vraagt moed. Kwetsbaarheid vraagt om veel meer moed dan hardheid. Maar als we ons niet meer kwetsbaar durven opstellen, dan verliezen we de ander, dan verliezen we God, en dan zijn we uiteindelijk zelf ook verloren mensen. In het blad Groei (winter 2003) las ik een artikel van ds. Philip Troost, dat precies hierover ging: de kracht van kwetsbare liefde. Hij schrijft over dat pantser, dat je om je hart kunt opbouwen. Hoe meer je teleurgesteld bent in mensen, hoe dikker dat pantser wordt. En dan schrijft hij: stel je nou eens zo'n middeleeuwse ridder voor, met zo'n pantser aan, zo'n harnas. Als hij van zijn paard viel, kon hij vaak niet op eigen kracht opstaan. En als hij weer op zijn kasteel kwam en zijn vrouw wilde omhelzen, dan ging dat niet echt geweldig met zo'n pantser. Om te kunnen omhelzen, moet je je pantser afleggen. Om lief te kunnen hebben, moet je kwetsbaar durven zijn.

4. De sleutel: Jezus Christus!

Maar wanneer lukt dat nou, je kwetsbaar opstellen? Dat lukt alleen als je je veilig voelt. Als er een sfeer is van onderling vertrouwen. Ik hoop dat u dat kent, herkent, ook hier in de gemeente. Maar tegelijkertijd kunnen er ook hier blokkades zijn, muren, pantsers, harnassen, ontstaan vanuit teleurstellingen in het verleden. Wat kan je dan helpen om je echt te openen, om buiten jezelf voor de ander te leven? Om dat lef te hebben?

Weet u, daar is maar één sleutel voor: dat is Jezus Christus. Ik zei u al, dat ik het heel moeilijk vond om liederen te vinden bij dit thema. En waar kwam ik toen uit? Bij de lijdensliederen. Bij de lijdensliederen! Als ik zocht in registers op het woord 'vijand', dan kreeg ik veel over het bestrijden van vijanden en het overwinnen van vijanden, en ook dat zijn heel bijbelse noties, als het gata over de satan en zijn rijk. Maar over het liefhebben van vijanden las ik heel weinig, tot ik kwam bij Gezang 179: 'Gij hebt geleden voor snoden, Gij voor vijanden gebeden, Gij hebt gesmacht, moest Gods nabijheid derven, hun ziel tot troost in leven en in sterven: het is volbracht!' En toen kwam ik bij Gezang 193: 'De eersteling van allen laats stil Zich welgevallen verdrukking, slagen hoon en spot.'

Kwetsbare liefde heeft alles te maken met het hart van het Evangelie: Jezus Christus en die gekruisigd! Hij, Hij ten volle, heeft laten zien hoe je je vijand tegemoet treedt: kwetsbaar, als een lam ter slachting, Hij heeft ons geleerd te bidden voor de vijanden: 'Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen.' Philip Troost schrijft een heel mooi zinnetje: 'Hij die zei dat we in de strijd tegen de duivel niet moeten blijven steken bij het oog om oog en tand om tand, maar de andere wang moeten toekeren; Hij die dat zei is Christus! Hij dropte niet maar een

gemeenteopbouwbeginnsel, maar Hij was bereid Zelf voorop te gaan op die weg van de kwetsbaarheid. Door Zich te laten bespotten, bespugen, slaan, doden - als een Lam dat stom is voor Zijn scheerders - zó overwon Hij het kwaad.' Kijkt u maar, u ziet het voor u: elke zondag. Die overwinningsvaan wordt niet gedragen door een leeuw, of door een beer, of door een stier, maar door een lam.

Kwetsbare liefde begint bij de concentratie op Christus. Op Zijn offer, op de weg die Hij ons gewezen heeft. De vraag is: wilt u echt in Zijn voetspoor gaan? U denkt misschien: 'Ja, ik wil het wel, maar ik ben bang. Ik heb te vaak meegemaakt dat ik gekwetst werd. Ik moet wel dat pantser dragen.' En ik moet u zeggen: ik zou het zo logisch vinden als u zo zou reageren. Dit zijn dingen, die heel diep gaan, want ze hebben te maken met wonden uit ons verleden. Maar toch: als u die angst voelt, om zich kwetsbaar op te stellen, dan moet ik u vragen: 'Waar ligt dan uw kracht? Zoekt u dan toch kracht in wat mensen over u zeggen, en wat mensen over u denken, of vindt u uw kracht in Jezus Christus? In wat Hij over u denkt en zegt? In de genade, de warme acceptatie van Hem?' Ja, laten we het vooral niet mooier maken dan het is, en niet romantischer: als u zich kwetsbaarder gaat opstellen, zult u ook meer deuken oplopen. U zult teleurstellingen ondergaan. Ongetwijfeld.

5. Kwetsbare liefde is aanstekelijk en leidt tot groei!

MAAR! Maar liefde die zich kwetsbaar durft op te stellen, is óók aanstekelijk! Heeft u dát ook weleens gemerkt? Op een bijbelkring bijvoorbeeld. Heel lang kun je voor elkaar een muurtje optrekken. Totdat er één is, die zich meer blootgeeft. En soms is dat eerst onwennig, maar dan durft een ander opeens ook. En een derde, en een vierde. Ik heb dat zo verschillende keren op kringen meegemaakt. Als er één zich opende, en bijvoorbeeld vertelde over diepe geloofstwijfels, dan gaf dat ook aan anderen ruimte om die te delen. En dan konden we samen zoeken naar houvast. Of als de één iets vertelde over een heel bijzondere ervaring, dan bleek opeens dat meerdere mensen zoiets hadden meegemaakt. dat bindt je dan opeens samen, en je verwondert je.

U begrijpt wel dat niet ieder onderwerp zich leent om in elke situatie te worden besproken. Sommige onderwerpen kunt u beter met iemand onder vier ogen bespreken, dan in de bijbelkring. Maar u zou zich kunnen afvragen, in allerlei situaties, of u niet één stap verder kunt gaan dan u gewend bent. Eén schil meer van uw hart af.

Als we open durven worden over de dingen die ons ten diepste bezig houden, dan kan er heel veel gaan opbloeien. Dan ontstaan er nieuwe vriendschappen, of bestaande vriendschappen komen op een veel dieper niveau. Als je een ander ook werkelijk vertrouwen geeft, zul je ontdekken dat je ook vertrouwen krijgt. Liefde, echte liefde die zich opent voor de ander, is niet alleen eng, dat ook, echt, dat ook, maar het is vooral een bron van vreugde! Liefde is een feest!

Op die weg groei je als gemeente, je groeit in de diepte. En als er mensen binnenkomen, dan zullen ze dat proeven. En u zult ook anders worden naar de mensen om u heen. Dat zult u merken. Aan alle kanten bloeien dingen open. Kwetsbare liefde heeft een immense kracht. Een kracht die satan de kop kost. Een kracht die mensen bevrijdt. Een kracht die nieuwe perspectieven opent. Jezus Zelf is ons voorgegaan. Zie het Lam Gods! Amen.

Reageren? Bel of mail: René van Loon, 010-442 6280, c.m.van.loon@freeler.nl